

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Харків, 2016

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ВІЛ-ПОЗИТИВНИМИ ДІТЬМИ ТА ЇХ СІМ'ЯМИ

Постановка проблеми. За своєю негативною дією на соціальний, економічний та демографічний розвиток суспільства, захворювання ВІЛ/СНІД, не має собі рівних. ВІЛ-інфекція є однією з гостріших проблем сучасності. У даний час у світі немає жодної країни, якої б не торкнулась ця проблема. Кількість людей, що живуть з ВІЛ, продовжує зростати, незважаючи на існування ефективних методів і засобів профілактики.

Діагноз «ВІЛ – інфекція» може призвести до стресового, а іноді і кризового стану будь-якої людини. ВІЛ-статус дитини пов'язаний з тим, що в родині є інфіковані дорослі (найімовірніше це – мати дитини), через уразливості зазначених сімей, втручання будь-якого характеру має бути сплановано і здійснено таким чином, щоб це сприяло розвитку партнерства, яке базується на безпеці та довірі між членами родини, медичним персоналом і соціально-педагогічним персоналом.

Аналіз актуальних досліджень. У вітчизняній професійній педагогічній освіті, підготовка соціальних педагогів є однією з наймолодших систем підготовки. Підготовкою спеціалістів соціально-педагогічної діяльності присвячено багато робіт. Досліджено теоретичні концепції соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю (О. Безпалько, І. Бех, І. Зверева, А. Капська, Л. Штефан); проблеми професійної підготовки соціального педагога в теорії педагогіки (Р. Вайнола, Л. Міщик, В. Поліщук); питання соціалізації дітей та молоді у сучасних умовах (О. Лактіонова, П. Плотніков, С. Савченко); технології соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів (Р. Вайнола, Л. Завацька, Н. Заверіко, С. Харченко); розроблено проблему профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі та формування здорового способу життя (О. Вакуленко, І. Козубовська, В. Оржеховська); досліджено зміст і форми соціально педагогічної роботи з родиною (Т. Алексеєнко, І. Пеша, В. Постовой, І. Трубавіна та інші).

Одним з особливостей соціально-педагогічної діяльності є її соціально-медична спрямованість. Аналізуючи наукові джерела, зазначимо, що в них певною мірою зроблено спробу моделювання та впровадження програм щодо здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІДу серед молоді, розробки шляхів соціально-психологічної підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їхніх сімей у громаді, досліджуються чинники поширення ВІЛ-інфекції та висока уразливість підлітків і молоді до ВІЛ-інфекції (О. Балакірева, О. Безпалько, М. Варбан, Б. Ворник, О. Голоцван, Л. Животовська, І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, С. Страшко, С. Терницька); психологічні та статевоспецифічні особливості факторів ризику інфікування ВІЛ/СНІДом (Л. Бутузова, І. Гришаєва, Н. Максимова) та інші. Проте, досвід практичної роботи свідчить

про недостатність знань та практичних навичок роботи соціальних педагогів з ВІЛ-інфікованими дітьми та їх сім'ями.

Мета статті. На основі аналізу наукових джерел визначити зміст підготовки соціальних педагогів до роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми та їх сім'ями.

Виклад основного матеріалу. Розкриття батьками дитини її ВІЛ-статусу або надання згоди на такі дії іншим особам здійснюється в рамках виконання обов'язку батьків піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток. Цей обов'язок встановлено ч. 2 ст. 150 Сімейного кодексу України.

Законодавство України не вказує, хто саме має право розкривати дитині її ВІЛ-статус. Оскільки коло таких осіб не обмежене законодавством, право робити це має будь-яка особа, в тому числі лікар, психолог і соціальний педагог. Відповідно до законодавства, для розкриття ВІЛ-статусу дитині батьки можуть звернутися до інших осіб. Це підтверджується ч. 2 ст. 154 Сімейного кодексу України.

Якщо розкриття статусу проводиться не батьками, а іншою особою, то на це потрібна згода батьків. Це встановлюється п. 1.7. «Інструкції про порядок надання медико-соціальної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям», затвердженої спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державного департаменту України з питань виконання покарань і Міністерства праці та соціальної політики України «Про заходи щодо організації профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини, медичної допомоги і соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей» від 23.11.2007 №740/1030/4154/321/614а. Інструкція не встановлює, в якій формі (усній чи письмовій) батьки повинні давати таку згоду. Однак для підтвердження факту надання згоди краще оформлювати згоду в письмовій формі.

У зв'язку з цим під час опанування майбутніми соціальними педагогами правових дисциплін, вони повинні добре володіти знаннями нормативно-правової бази роботи з носіями ВІЛ-позитивного статусу дітьми і дорослими. Поряд з цим важливо сформувати відповідні практичні навички з цією категорією клієнтів, зокрема навички роботи з розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині.

Роль соціального педагога у процесі розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині значна і важлива. Соціальний педагог – це професійно підготовлена до такої діяльності людина, яка разом з іншими членами команди здатна здійснювати комплексну оцінку випадків, розробляти оптимальний спільний план надання сім'ї медико-соціально-психологічних послуг. Він також може виступати ведучим випадку в мультидисциплінарній команді (МДК), тобто координувати дії та послуги, що надаються клієнтам усіма членами МДК. Крім того, соціальний педагог має досвід консультування клієнтів і може проводити як короткі інтерв'ю з метою збору додаткових даних, так і повноцінні тривалі консультації з батьками, опікунами і самою дитиною.

У процесі теоретичного навчання та практичної підготовки у майбутніх

соціальних педагогів необхідно сформувати базові навички консультування, оскільки вони необхідні в процесі підготовки дитини і батьків до розкриття статусу. Він може відвідувати сім'ю дома, де батьки і дитина почувають себе більш вільно, ніж у організації, яку представляє соціальний педагог. Під час таких консультацій у нього є можливість спостерігати за стосунками у родині за поведінкою дитини або батьків, які в іншій ситуації менш помітні. Ця інформація вкрай важлива для психолога, що веде тривалу роботу як з дитиною, так і з батьками.

Соціальний педагог є надзвичайно важливим членом команди, який працює спільно з батьками для досягнення мети щодо розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині. У зв'язку з цим важливо розвивати у студентів навички співробітництва соціального педагога з іншими членами команди, вміння ставити загальну мету і досягати конкретні цілі діяльності. Наприклад, у разі коли батьки приходять в організацію разом з дитиною, соціальний педагог і психолог нарізно проводять консультування або певну роботу окремо з дитиною і окремо з батьками. Це дає можливість, по-перше, не давати нудьгувати дитині чи її батькам, а по друге, кожену хвилину, яку вони проводять в організації, потрібно використати для досягнення поставлених перед сім'єю цілей.

Поряд з навичками співробітництва з колегами, важливо формувати вміння знаходити шляхи співробітництва з батьками дитини. На всіх етапах розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині, МДК разом з батьками є основною рушійною силою цього процесу. Етап розкриття починається тільки після того, як батьки чи опікуни дали згоду на початок роботи по розкриттю ВІЛ-статуса своїй дитині. Відповідальність за роботу з сім'єю у цей період розподіляється між психологом, соціальним педагогом і лікарем:

- функції психолога: 1) здійснювати консультаційні зустрічі з дитиною; 2) створювати умови для відкритого спілкування батьків з дитиною на спільних консультаціях і зустрічах; 3) проводити планування подальших кроків по розкриттю статусу дитині на основі накопиченої інформації в цілому про сім'ю, окремо про батьків і дитину, а також свідчення отримані від соціального працівника чи інших спеціалістів;

- функції соціального педагога: 1) проводити діагностику емоційного стану батьків і фіксувати зміну відносин у розпочатому процесі з розкриття статусу дитині; 2) розповідати батькам про досягнуті результати, про ймовірні ризики у конкретний час або на тому чи іншому етапі розкриття; 3) звертати увагу на події які здійснюються в родині, які в свою чергу можуть вплинути на процес розкриття статусу; 4) володіти інформацією про стан здоров'я дитини або його змінах;

- функції лікаря: 1) інформувати інших спеціалістів команди про стан здоров'я дитини чи про усі нові призначення стосовно лікування; 2) надавати консультації батькам по усім медичним питанням стосовно розкриття ВІЛ-статуса дитини; 3) надавати необхідну консультативну допомогу іншим спеціалістам команди (МДК) по медичним запитанням, які стосуються розкриття статусу.

Майбутнім соціальним педагогам необхідно пам'ятати, що інколи незначні події в житті родини чи дитини можуть викликати певну емоційну реакцію дитини, що може вплинути на процес розкриття статусу. Наприклад, позитивні – коли дитині дозволили завести кішку або собаку. Або негативні – це коли його товариш переїхав жити у інше місто (через це дитина сумна). Батькам необхідна професійна підтримка з боку спеціалістів, щоб впоратись з ймовірними емоційними чи поведінковими реакціями дитини після розкриття ВІЛ-статусу. Підготовлені батьки краще розуміють зміни, причини змін в настрої і поведінці дитини і стають більш емоційно стійкіші і здатні контролювати власну поведінку. У зв'язку з цим слід формувати такі професійні навички як спостережливість, вміння слухати і чути, дивитись і бачити, прогностичні навички, вміння аналізувати і коректувати розроблений план дії, бути мобільними, позитивно налаштованими.

Висновки. Отже, якісна професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з ВІЛ-позитивними дітьми та їх сім'ями повинна враховувати різноаспектний характер «соціальної освіти», сутності соціальної педагогіки, як галузі наукового і практичного знання в галузі професійного становлення спеціаліста, формування специфічних практичних умінь і навичок.

Робота соціального педагога в МДК – це процес формування фахівця нового типу, який швидко і адекватно реагує на зміни що відбуваються в суспільстві, професійно розв'язує соціально-педагогічні проблеми, удосконалює педагогічний процес, форми роботи та формує вибір сучасних методів.

Список використаних джерел

1. Соціально-педагогічна робота з ВІЛ-позитивними дітьми і їх сім'ями : [методичний посібник] / [за заг. ред. канд. пед. наук Н.Ф. Романової]. – К. : Інжиніринг, 2010. – 148 с.
2. Професійна підготовка соціального педагога : теоретико-практичний контекст» : [колективна монографія] / О. Величко, О. Гуренко, Н. Захарова, М.Іванова. – К. , 2013. – 238 с.
3. Жульова С. І. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів основ здоров'я до ведення первинної профілактики захворювань на ВІЛ/СНІД : автореферат дис... канд. пед. наук / Світлана Іванівна Жульова ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 20с.
4. Терницька С. В. Соціально-педагогічні умови взаємодії державних і громадських організацій з профілактики ВІЛ/СНІДу серед учнівської молоді : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Світлана Вікторівна Терницька. – Київ : Науковий світ, 2009. – 22 с.

Фесенко Л. О. *Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з віл-позитивними дітьми та їх сім'ями.*

У статті аналізується зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з ВІЛ-позитивними дітьми та їх сім'ями через призму

професійних обов'язків соціального педагога мультидисциплінарної команди. Подається послідовність роботи мультидисциплінарної команди з розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині.

Ключові слова: професійна підготовка, соціальний педагог, ВІЛ-позитивні діти, сім'я, мультидисциплінарна команда, розкриття ВІЛ-позитивного статусу дитині.

Fesenko L. O. Contents of training futures social pedagogues for the work with HIV-positive children and their families.

The author analyzes the contents of training social pedagogues to the work with HIV-positive children and their families in the light of social pedagogues' professional duties in a multidisciplinary team. The sequence of work a multidisciplinary team on the disclosure of HIV-positive status to the child is summarized.

Keywords: professional training, social pedagogue, HIV-positive children, family, multidisciplinary team, the disclosure of HIV-positive status to the child.

УДК 378.147:37.013.42

Чернікова О.О.

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Процес соціалізації людини триває протягом усього життя. Однак, соціалізація учнів молодшого шкільного віку має певні особливості й набуває виняткового значення. У цей період відбувається зміна соціальної позиції дитини, вона стає членом загальношкільного й класного колективів та приступає до систематичного навчання, у школярів особливо інтенсивно формується їх «внутрішня позиція» та зароджується соціальне «Я».

Соціальний педагог виступає ключовим суб'єктом соціально-педагогічної діяльності процесу соціалізації молодшого школяра. Від рівня його компетентності залежить успішність цього процесу. Тому постає питання підвищення професійно-педагогічної підготовки майбутнього соціального педагога до цього виду діяльності.

Процес підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних видів професійної діяльності став предметом дослідження багатьох науковців. Так, загальні засади організації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів розкриваються в працях А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук, В. Сидорова, Є. Холостової та ін.; дослідження особливостей здійснення соціально-педагогічної діяльності в установах різного типу розглядають Н. Задерико та І. Зверева; професійно значущі для майбутніх соціальних педагогів особистісні якості досліджують М. Галагузова, М. Мудрик, В. Сластьонін та ін.; нетрадиційні форми та методи підготовки майбутніх